

termelési formát eleinte csak csekély mértékben pótolhatta, az új hatalom a *Nep* keretein belül a polgárság és kispolgárság bizonyos fokú ujja-éledését tudatosan mozdította elő. Am a helyzet gyökerestől megváltozott 1928-ban, az első ötéves terv kezdő esztendejében. A magángazdálkodás felszámolása minden vonalon megindult s mert a hatalom nem akart ellenségesen szembeszállni a kispolgársággal, a felszámolás folyamatát is igyekezett fájdalommentessé tenni. A városi és falusi kisiparosságot termelő szövetkezetekbe tömörítette s modern technikai felszereléssel látta el, annyira, hogy e szövetkezetek rövidesen gyári jellegűvé, majd nagyüzemekké alakulhattak át. A falvakon a felszámolás folyamata — ha nem is mindig simán — szintén szövetkezeti formában, az u. n. kolchozok keretében történt. Ezek a kolchozok gépeket, vetőmagvakat és technikai tanácsadókat kaptak a kormánytól, továbbá jelentős adókedvezményt. Gondoskodás történt a népművészeti ipar tömörítéséről is. Rövidesen kitűnt, hogy az eleinte sok helyütt idegenkedve fogadott szövetkezetek modern termelőapparátusukkal lényegesen magasabb életszínvonalat biztosítanak tagjaiknak, mint a szétforgácsolt kisüzemek. Ma már a városi kispolgárság teljesen eltűnt Oroszországban s az egyedül gazdálkodó kisparasztság is elenyészően kis réteget képvisel.

KIDOBOTT HOMOKZSÁKOK

(1918)

Irta: SZENCZEI LÁSZLÓ

A gabonaosztás olyan szokatlan dolog volt, hogy a gazdatiszt se-hogy sem tudott vele megbékülni. Egyre tűnődött rajta s a végén már úgy fázott tőle, mint valami nagy veszedelemtől. Mégis csak elképzelhetetlen, hogy minden világos ok nélkül kiszórjanak három száz mázsa gabonát az uccára. Az anyagi veszteségbe még beletörődött volna, de nem az uradalom megaláztatásába, már pedig homályosan érezte, hogy a gabonaosztás az utolsó, semmi emberek diadalát jelenti az uradalom fölött. Hosszu évek során annyira azonosította magát az uradalommal, hogy az egész ügyet személyes megaláztatásnak tekintette. Ugy érezte magát, mint egy hadvezér, aki diadalmasan harcol az eiletség ellen, aztán egyszer csak azt a szégyenteljes parancsot kapja, hogy tegye le a fegyvert. Évtizedeken keresztül szívósan védelmezte az uradalom érdekeit a sok gané senki-semmi ellen, s most el kell ismernie vereségét s végre kell hajtania a legszégyenletesebb feltételeket. Szörnyen szégyelte magát s nem is tudta, lesz-e elég lelkiereje, hogy teljesítse a parancsot. A gond és a szégyen annyira emésztette, hogy ő, aki sohasem beszélt meg a feleségével a dolgait, sőt az hozta ki legjobban a sodrából, ha az asszony belekotnyeleskedett valamibe, most maga avatta be az asszonyt a dologba, hadd rágódjék ő is rajta, könnyebb elviselni a bajt, ha ketten vannak hozzá.

— Hallgasson ide Juci — szólította meg komoran az asszonyt, — s olyan marcona arcot vágott, mintha csirájában el akarna benne fojtani minden okoskodásra való hajlamot — nekem mondhat, amit akar, én ugyanis csak azt fogom csinálni, amit kell, de azt akarom, hogy maga is tudjon róla: a képviselő ur azt a parancsot adta, hogy osszak ki a falusiaknak háromszáz mázsa gabonát ingyért.

A gazdatisztné úgy bámult a férjére, mint valami kísértetre. Külön-

ben sem szeretete, ha a férje valami felelősségteljesebb dologba ártja magát, s most ez a szokatlan intézkedés a maga fenyegető méreteivel annyira megrémítette, hogy jóideig nem is tudott szóhoz jutni. Sebesinek nem volt sem képzelete, sem becsvágya, s ezért kicsinyes aggályoskodással reagált mindenre, ami homályban maradt előtte. Sebesi nem minden ok nélkül torkolta le az asszonyt valahányszor megszólalt: a gazdatisztben volt valami darabos ambíció s az asszony olyan kicsinyesen gondolkozott, hogy minden szavával hervasztotta. Ha a gazdatiszt bejelentette, hogy elmegy fürjészni, az asszony így próbálta lebeszélni: „Hásze minek kell, csak a tegnap vágtam két szép jércét, maradt belőle mára is.“ Ha meghívta a bárói családot a szüreti mulatságra, az asszony valami ilyesféle megjegyzést tett: „Ki tudja, megtartják-e, hátha esni fog?“

— Miért van úgy oda? — fortyant fel mérgesen a gazdatiszt, aki azt várta volna, hogy megnyugtassák — már nem mondhatok magának semmit, már ereszti össze magát?

— Én nem bánom, tőlem ossza ki az egész csürt ossza ki a magáét is — felelte reszkető hangon az asszony és idegesen babrált az ujjaiával az asztalterítőn — csak aztán ne legyen maga a hibás.

— Mitől fél, az Isten verje meg a dolgát, mitől fél? — ordította kéből kikelve a gazdatiszt s rácsapott az öklével az asztalra — a képviselő ur parancsolta, nem az ujjamból szoptam!

— Bánom is én, csinálja, ossza, szórja, mit tudom én, mit mondott magának a báró ur, lehet rosszul hallotta, maga sem husz éves már, magának sem használ az a két liter bor, amit megiszik naponta, tőlem csinálja, maga látja, hogy mit csinál, csak aztán ne gyűljön meg belőle a baja.

A gazdatiszt úgy nézte az asszonyt, mintha fel akarná nyársalni. Ez a dagadt, paprikavörös nézés volt a haragja superlativusa. Reccsenés, csapkodás, ordítás csak közbeeső fokozat volt, a düh tetőpontján már nem is jutott szóhoz, hanem vérbeborult szemmel meredt az áldozatára. Még egy rettenetes pillantást vetett az asszonyra, aztán fujtatva felállt az asztaltól. Maga sem hitt könnyen a füleinek, nem csoda tehát, ha az asszony perfid célzása a napi két liter borra egy pillanatra elszédítette s komolyan megfordult fejében, hátha az egész gabonaosztást csak álmodta. Istenem, micsoda idegbeteg asszony, még abból is képes ködöt csinálni, amit az ember a saját két fülével hallott.

Egy szóra sem méltatta többé az asszonyt, hanem dulva-fulva felvette a bekecsét s lement a község házára, hogy megbeszélje a jegyzővel a gabonaosztást

A jegyző fakó mosollyal hallgatta végig s a lábai ideges táncot jártak az asztal alatt. Ilyenkor, este, az asszony a leánykák kelengyéjén dolgozott, vagy a vasalásra kerülő fehérneműket vizsgálta felül. A rossz petróleum miatt csak pislákol a lámpában a láng, minduntalan fel kellett csavarni a belét. Az asszony úgy tett, mintha nem érdekelné a férfiak beszélgetése, pedig minden szót megjegyzett magának, s ahogy járt a kezében a tű, úgy sűrögtek a fejében a gondolatok. A gazdatiszt valahogy idegenszerűen érezte magát ebben az ebédlőben, amelyet csaknem annyira ismert, mint a magáét. Ha nem főtt volna olyan nagyon a feje, könnyen megtalálhatta volna az idegenszerűség magyarázatát. A jegyzőné most már kihívóan vette előjáróba kelengyéjének azokat a darabjait, amelyeket férje lojalitása és az idők szelleme a szekrényfiókok fenekére száműzött. Felkerültek a falakra, az ágyakra, a párnákra, az asztalokra és a szoba észrevétlenül megtelt kockás csipkés, kék-arany-

piros himzéssel. Bizonyára mentegetőzött volna, ha a vendége megjegyzést tesz az uj bőrre, de csak immel-ámmal s ha nagyon megpiszkálják, dacosan megmondta volna a magáét. A gazdatisztnak már nem igen van joga itélkezni, hiszen nem mondhatni, hogy győzelmi hirrel kopogtatott be hozzájuk. A falu békéjének és nyugalmanak a szempontjából azonban nagyon üdvös lehet a báró elhatározása. Nem mulasztotta el kifejezni háláját és köszönetét, hiszen a nemes gesztus elsősorban az előljáróság helyzetén könnyített. Annyira megromlottak a faluban az állapotok, hogy a közigazgatás a csőd szélén áll. Az emberek úgy kerülnek a hatóságot, mint a pestist, az idézéseken nem jelennek meg, a hivatalos kiszállások előtt egyszerűen becsukják az ajtót, a fiatal párok nem jelentkeznek házasságkötésre, az ujszülötteket nem jelentik be, a jegyző anyakönyvvezetői minőségét dacosan semmibe veszik, a jogviszonyok negyven-ötven évvel visszafejlődtek. Hívei sürgetésére a vén Russu fűtyöl a törvényre és az anyakönyvvezetői jogokat bitorolja. A báró ur nemes gesztusa bizonyára enyhíteni fogja a feszültséget. A jegyző a maga részéről kész örömmel tesz meg minden olyan intézkedést, amivel az osztás sikerét előmozdithatja. Holnap reggel kidoboltatja a faluban s ha kell, az egész előljáróságot és mind a két strázsát az uradalom rendelkezésére bocsátja.

Másnap ködös, őszi reggelre virradtak. Sebesi a tornácon könyökölt és az eget kémlelte. Ha a köd felszáll, szép napos idő is lehet. Ugyan kellemetlen lenne, ha négyszáz zsák gabonát esőben és sárban kellene kihordatni a csűrökből. Busan szivta a pipáját, s olykor egy-egy haragos pillantást vetett a zsebórájára. A gesztenyés rozsdasárga lombjai áttetszettek a ködön és a kastély vöröses cseréptetején úgy suhant a felszálló pára, mint a füst. Az ércakasok megcsikordultak a szélben és a zászlópadrás szája feketén tátongott. Szorongó sejtelemmel nézte a párát füstölő tetőket, s komoran pillogatva próbálta elűzni a szemébe lopózott megindultságot.

A községháza előtt megszólalt a dob és a gazdatiszt megszedült, mintha a tarkóját ütötték volna. Néhány perc múlva már tudni fogja az egész falu, hogy az uradalom gabonát oszt. Deres helyett búzát kap a sok komisz gané. A báró ur bibliás ember, megdobták a hintóját kővel, ő visszadobja kenyérrel. Ilyen szégyen még nem volt, amióta fennáll a világ.

Sebesi elszámította magát, beletelt egy jó félóra, amíg a falu megtudta a nagy ujságot. A háború alatt annyira gyűlölt dolog lett a dobolás, hogy a kisbíró óvatosságból az ucca közepén járt, nehogy valamelyik elkeseredett ember megrudalja a kapuból. Négy év alatt a kisbíró nem dobolt egyebet, csak gabonarekvirálást, marharekvirálást, kvártélyozást, sorozást, veszteséglistát, hadimunkát. Mostanában már nem lehetett fogatosítani a rendeleteket s a falu azzal is kifejezésre jutatta a hatóságok iránt érzett megvetését, hogy oda sem köpött a dobszónak. A kisbíró verhetne keservesen a penészesedő hólyagot, a kapuk nem nyíltak meg, a kékremszelt házacsák ablakaiból nem tekintettek ki a kíváncsi asszonyok, s ha bent az udvaron, vagy az istállóban meghallották az emberek a dobszót, csunyán elkáromkodták magukat és kiköptek. Csak éppen egy-egy faluszája asszony szalasztotta ki a gyereket az uccára s tőle tudták meg félfüllel az emberek, hogy miben jár megint a hatóság.

A kisbíró egy negyedóra hosszat verte a dobját, egészen beleizzadt és belevörösödött a reménytelen kísérletbe s amikor látta, hogy két

gyereken kívül más nem kíváncsi a hirdetményre, s azok is csak távolról figyelik, torkaszakadtából rikoltani kezdte a szöveget, először magyar, azután román nyelven:

„Közhirre tétetik, hogy báró Sajótelky Ödön ur, országgyűlési képviselő uradalmában ma délelőtt tiz órakor nagy ingyen gabonaosztás lesz; aki szegény, nincs mit egyék, elfogyott a gabonája, hozzon magával zsákot az udvarba, ne tolongjanak, veszekedjenek az emberek, mert jut mindenkinek, háromszáz mázsa gabona osztatik ki a méltóságos báró uj jóvoltából.“

A kisbíró olyan hangosan orditozott, hogy a szomszédos házak lakói akaratlanul is meghallották s az anyagi hirre a két gyerek is a nyakába szedte a lábát és vércsevisongással talpalt háza, hogy elujságolja az anyjának. Négy-öt ember is megjelent a kapuban, gyanakvó, elképedt ábrázattal és a kisbíró, hogy megőrizze hivatali méltóságát, tett husz harminc lépést előre és újra elordította a hirdetményt. Most már tódultak mindenfelől az emberek. Az asszonyok csak éppen a fejükre kapták a kendőt s úgy rohantak ki az uccára a dobos elé, akinek ragyogott az arca az önértettől, hogy hivatala ime visszanyerte régen nélkülözött népszerűségét. A férfiak még konokul szinlelték a közönyt, de az arcukról leritt az elképedés s mind zavartabban sodorgatták a bajuszukat. „Bolond beszéd — szólt az egyik kétkedő — hiszi az ördög! biztosan megpenészedett az udvarnak vagy harminc zsák buzája, most azon akarnak jó pénzéért tuladni.“ — „Nem harminc zsák! — sikoltotta hisztérikusan egy asszony, aki neme könnyelműségével egyszerre vakbuzgó hívó lett — vén süket! nem hallja, hogy háromszáz mázsa?“ — „Miért nem mindjárt háromezer? — torkolta le egy marcona férfihang — a sok tyukeszű asszony mindjárt tüzel, ha háromszáz mázsa, akkor is dohos, csak nem bolondult meg az uraság, hogy kiszórja a csűrjét? biztosan nem vette meg a dohos buzát a zsidó s most a faluval akarja megvétni!“ — „De ingyért adja, bolond! — visitották szenvedélyesen az asszonyok. — No persze, ki ad dohos buzáért pénzt? de kérnek érte napszámot! kapsz egy mázsa buzát, fizetsz érte tiz napszámot, ismerem én az urak eszejárását!“

A kisbíró kétségbeesetten verte a dobját és orditozva kért csendet, de nem tudta tulkiabálni azt az eszeveszett zenebonát, amit a sok sivalkodó asszony és káromkodó férfi csapott. Végre hosszas kérélelés és káromkodás után sikerült szóhoz jutnia:

— Tisztelen a kolontos eszeteket! ki mondta, hogy dohos a buza és napszámot kell érte fizetni? olyan tiszta buza, hogy öröm nézni, megyek én is egy zsákkal, megtömetem keményre, még azt sem mondom félkalap, nem vesznek érte sem pénzt, sem napszámot, ugy verjen meg engem az Isten, ha nem igaz!

A tömeg egyre gyűlt a dobos köré, akinek a kétség és a bizalmatlanság mind ujabb és ujabb rohamaival kellett megküzdenie. Egyszerre verte a dobját s egészen rekedtre ordította magát, de nem bánta, mert elfogta hivatala büszke láza. A férfiak hitték is, nem is, még akit meg is győztek a kisbíró szavai, az is valami turpisságra gyanakodott s egyre azon törte a fejét, vajjon mi van az uraság veséjében? Nem egyszerű kortesfogás, hiszen nem lesz közelebbről választás, s ha lesz is, nem kell azért megmozgatni az egész falut, harminc inges-harisnyás választó van mindössze, meghívja őket a báró a zsidó csűrjébe, birkát süttet nekik, felüttet egy hordó bort, ad mindegyiknek egy zsák gabonát, szól néhány szót hozzájuk, majd a kortese is beszél és a hűségén van az egész falu. Nem kell azért háromszáz mázsát elpredálni.

Szerencsére az asszonyok nagyon hamar tüzet fogtak és lelkesedésük hamarosan átragadt férjeikre is. Mire a kisbíró alszegtől felszegig bejárta az egész falut, úgy sürgött-forgott a nép, mint a felbolygatott kaptár. Vénasszonyok, öregek, menyecskék, lányok, férfiak, sihederek, inges gyerekek sereglettek az udvar felé, s ki zsákot, ki vékát, ki kosarat szorongatott magánál. Volt sok ágrólszakadt ember, aki nyomorában minden ingó holmiját elkótyavetyélte s most nem volt zsákja, vagy egyéb mértéke, amivel elmehessen részesedni. A gazdák irigyelték a szegények szerencsését és nem adtak zsákot kölcsön, vagy ha mégis adtak, kikötötték maguknak a gabona felét. Tíz óra tájban már nagy csődület tolongott az udvar kapuja előtt. Sok családfő segítséget is hozott magával, többnyire az öregasszonyt, az apót, vagy a gyereket. A magányosok taligát toltak maguk előtt, volt olyan is, aki szamaras kordéjával furakodott előre a tömegben. Az udvarról kopácsolás és szegelés lármája hallatszott s nem ritkán a gazdatiszt recsegő kiabálása, aki szokott nagy hangján parancsokat adott a béreseknél. A láncrakötött ebek üvöltöttek, a nagy, szárnyas kapu meg-megreccsent a százakra szaporodott tömeg nyomása alatt. Tíz órakor kinyitották a kaput és a rengeteg ember taligástól kordéstól beözönlött az udvarra. Az istállóban a kisurfiak szamarai megéreztek kordéba fogott rokonaikat s hamarosan olyan iázás támadt a tömeg feje fölött, hogy az emberek felcsigázott idegei égrengető kacagással szabadultak meg a nap felgyült terhétől. Most már senki sem kételkedett, minden szem csillogott, az asszonyok arca égett a türelmetlenségtől s ha nem szidhatták volna a férfiakat, aligha tudtak volna megférti a bőrükben.

A köd már eloszlott és langyos őszi napsütés fűrésztötte a köpködő, fecsegő, méltatlankodó emberhadat, mely darócot, katrincát, piros szoknyát, himes inget, tarka keszkenőt sodró áradatként elsőpréssel fenyegette a cselédséget és az egész hivatalos felkészültséget.

A gazdatiszt hordókból és lécekből vesztőhely féle dobogót rögtönzött a csűr előtt, felvitetett reá egy asztalt és néhány széket s jobbja a bíróval, meg Magyarosánnal, az esküdttel, jegyzéket készített az igénylőkről. A listának mindössze az volt a célja, hogy csak a rászorulókat részesüljenek a gabonában, de a nép bizalmatlansága valami uri cselszövényt sejtett mögötte. Az emberek ösztönösen félték a névbemondástól, kerülgették, mint a macska a forró kását s akinek állt valami földecske a nevében, az a felesége, vagy az anyja nevében kívánt részesedni. A gazdatiszt észrevette a bizalmatlanságot és csendet parancsolt:

— Hé emberek, mondja be mindenki bátran a nevét, nem viszem egzekucióba, csak azért kell az irás, hogy tudjuk, kinek adjunk, kinek ne, nehogy akinek van háza, földje, szép pár ökre, otthon a csűrjében dugott gabonája, az is idejőjön s elvegye a kimondott szegény, éhenhaló embertől a részét, vagy teszem, az egyik már kapott, de nem elég neki, kerül egyet, idejön megint és anyja nevében is visz egy jó nagy zsákkal, aztán elküldi a vén apját is, azt az öreg, fogatlan, totyogó ganét, aki már nem jó semmire s még az is hazavisz egy vékával — a gazdatiszt felemelte a hangját s a megerőltetéstől vérbaborult arcán cinkos, gunyoros mosoly jelentkezett — teszem itt van ez az utolsó, lebzse Gorun, megint olyan dolog, inkább maradjak százszor béres nélkül, mint-hogv vele kinlódjak, annyi a pereputtya, mint a csorda után a földönvaló, most bemondja az apósa nevét, aztán fordul egyet és bemondja az anyósáét és csipi-csupi összeszed egy szekér gabonát!

A kipécézett ember szégyenkezve mentegetőzött:

— Zău Dumnezeu, nem kell nekem kétszer, nem veszem el én a má-

sét, csak gondoltam, hogy kapja inkább az apósom, ő szegényebb.

A béresek kinyitották a nagy csúrajtót s szinte ünnepélyes léptekkel cipelték az első zsákot a dobogó elé. Szerartásos komolysággal kikötötték a zsák száját és az aranysárga ujbuzát idegemésztő lassusággal töltötték bele az első foltos, paraszti zsákba. A tömeg visszafojtott lélegzettel nézte a jelenetet. Az urasági zsák egyre horpadt, a parasztszák egyre hizott, szinte vigyorogtak rajta a foltok s amikor már szintűg telt, a megkönnyebbülés és az álmélkodás moraja zugott végig száz és száz emberen. A részes még gyanakodva kotorászott a zsákjában, izgatottan szítálta az ujjai között az ép, kövér buzaszemeket, aggodalmasan megszagolta, néhány szemet összemorzsolta a fogai között, aztán a lélegzetállító csendben és várakozásban vidáman elrikkantotta magát:

— Nem dohos ez, testvérek!

— Dohos a nénéd kásája! — rivalt rá Sebesi és a feszültségtől szabaduló tömeg dörgő kacagásban tört ki. A gyanu elpárolgott mint a kőd és a dobogó körül mind veszedelmesebb lett a gyuródás. Sebesi jónak látta lekiabálni a trónusáról:

— Mindjárt kitakaritom innen az egész csürhét, ha nem vár mindenki szépen a sorára!

— Csak legyen seprűje, tekintetes ur! — kiáltotta valaki gunyosan a tömegben.

— Ki merészel? — ordította képéből kikelve a gazdatiszt és akkorát csapott az öklével az asztalra, hogy ugrált rajta a tintatartó és a tollszár. A homlokán és a nyakán vörösen dagadoztak az erek és vérbeborult tekintetét fenyegetően körülhordozta a tömeg fölött.

Az emberek megijedtek, hogy a szépen induló dolog megfeneklik ezen a szemtelenségen és a hetvenkedő ellen fordultak. „Beste nyomorultja — sikította egy asszony — még feleselni mer a tekintetes urral!” — „Hagyja el, tekintetes ur — engesztelték egyszerre tizen is a gazdatisztet — nyomorult, izgága ember, elvette az Isten az eszét!” A tisztesség olyan hulláma ömlött végig a népen, ami még a legszebb békeidőket is elhomályosította.

— Ha még valaki megmukkan, becsukatom a csúrt és mehetek szégyenszemre haza!

Nem is fordult elő több incidens, olyan simán ment minden, mint a karikacsapás. A béresek egyik kövér zsákot a másik után cipelték a dobogó elé, kinyitották a száját és a sok ember szinte áhitatosan nézte, hogyan csorog az aranysárga buza patakja a soros zsákokba. Akadt olyan is, aki — különösen, ha előbb bizalmatlanságból hozzátartozóin keresztül részesedett — másodszor is feliratkozott, ezuttal a saját nevéen. A féltékeny tömeg gyakran felfedezte a csalást s ilyenkor a delikvens örülhetett, ha ép bőrrel kerekét tudott oldani. Valaki észrevette, hogy az igénylők között ott van az egyik módos gazda félkegyelmű öccse is, akit nyilván a bátyja tanított ki. A nép két pártra szakadt, az egyik amellett kardoskodott, hogy a félkegyelműt el kell kergetni, hiszen tudnivaló, hogy gazdag bátyjának viszi a gabonát, a másik amellett volt, hogy kapjon a félkegyelmű is részt, éppen eleget éhezik a gonosz fivérnél. A vitás kérdést a gazdatiszt oldotta meg. A félkegyelmű is kap gabonát, de nem adják a kezéhez, majd az udvar megőrölteti, kenyeret süttet belőle és a félkegyelmű jöjjön mindennap a kenyéréért.

Annál egységesebb volt a nép a cigánysággal szemben, még az udvar környékére sem eresztette. Ott álltak a térség tulsó oldalán, óbégató, toprongyos csapatba verődve. Torzonborz, szakállas férfiak, galamb-ősz aggastyánok, kócoshajú asszonyok és leányok, apró, meztelen raj-

kók, cserzett, ólomszínű valamennyi, mint a vályog. Lehetetlenül mocskos rongyaikban kiténferogtek a térre és sovány karjaikat lóbálva, kendőiket lengetve, fülsiketítő, méla jajveszékeléssel próbálták magukra terelni a dobogói urak figyelmét. Olykor a falusiak megunták a vásárt, trágár cigány szidalmak kíséretében köveket hajigáltak feléjük.

— Csumidel tu! Perel tumenge! — felelték viczorogva a cigányok és a feléjük szökdő kövek elől sikongva szétrebbentek, hogy a másik sarkon újra összeverődjenek s még éktelenebb sivalkodással ostroinálják a dobogó kőszivü urait.

Sebesiné fejfájást kapott a felfordulás és a lárma miatt. Emelygett a gyomra, fájt, szédült a feje, úgy tetszett, mintha bolondok házába került volna. A kutyák ugattak, a szamarak ordítottak, a sok száz ember fecsegett, kurjantott, szitkozódott, Márton rekedtre kiabálta magát a dobogón és csapkodta az öklével az asztalt. Borogatást tett a fejére, ágyba feküdt, de az aggodalom nem hagyta nyugodni, minduntalan kikelt és szörnyülködve látta, hogy a férje mennyire beleártotta magát ebbe a dologba.

A gabonaosztás nagy riadalmat okozott a falusi urak körében. Mindenki érezte, hogy az uradalom példája sulyánál fogva a kisebb gazdaságokat is magával vonja a „hórába“. A báró voltaképpen tudtuk és megkérdezésük nélkül rendelkezett a vagyonuk felett. Senki sem volt olyan kedvében, hogy elosztogassa a drága gabonáját s minél kevesebb volt bennük a hajlandóság, annál kényelmetlenebbül érezték magukat.

A tiszteletest éppen villásreggelinél érte a rossz hír. Csak éppen lenyelte a falatját, felhajtotta a borát, aztán felállt az asztal mellől és elborult arccal rőtta fel és alá a konyhát. Morfondirozott, csóválta a fejét, tépdeste sertés bajuszát s megfogadta magában, hogy az első mészárosnak eladja a disznóit, mégha nem is ígéri meg az árát. Az uradalom ugyan kurtán-furcsán járt el, csak éppen azt nem mondta: „No, most a tiszteletes uron van a sor!“ No abból nem esznek, gondolta magában fel-paprikázva.

— Holnap, holnapután csak jön a mészáros, Józsika — szólt az öregasszony, aki úgy olvasott a fia gondolataiban, mint az írásban.

— Asszonybeszéd, majd meglátom — felelt a tiszteletes és ingerületen elfordította a fejét; kellemetlenül felélesztette az aggodalmát, hogy az anyja fejében is megfordult a veszély gondolata.

A gabonaosztás a szatócsot ijesztette meg a legjobban. Hamarabb átlátott a szitán, mint a falusi urak akármelyike. Kiment a helyszínre s amit látott, az még jobban nyugtalanította. Szimatolta a veszedelmet s érezte, hogy tennie kell valamit, ha el akarja háritani a legrosszabbat. Fázósan összegombolta a mellén avittas, zsiros bőrködmönjét és fogva-cogva hazasietett. Egész uton csorgott róla az izzadság, nem a megerősítés, hanem a nagy lelki küzdelem miatt. „Az angyallal harcolt“, vagyis a józan belátás harcolt benne az áldozattól makacsul visszariadó fősvénységgel. A család nyomban látta, hogy apával baj van. A szatócs sápadtan bezárkózott a bolt mögötti kicsiny szobába, ahol az értékesebb áruit és a számadásait tartotta s egy álló óráig imádkozott. A felesége és a lányai aggódva nézték az ajtófüggöny mögül, hogy feketecsikos imaköpenyét fejére huzva, a sárgán pislákoló gyertyafénynél, milyen lázas buzgósággal davenol. Tudták, hogy valami nagy elhatározás előtt áll, arra kér megerősítést imájában. Látható megkönnyebbüléssel jött ki a szobából s letörölve homlokáról a verejtéket, az ima gépies hangján így szólt a feleségéhez:

— Rózika, a jó Isten engem az imám által megerősített, hogy ami

van az üzletben, osszuk ki az embereknek.

A szatócsné rémulten összecsapta a kezét:

— Meg vagy te bolondulva, Ármin, nem vagy te báró?!

— Rózika, csak te hallgassál! — csattant fel Braunstein s párnás kezével idegesen előredobta vörhenyes szakállát — amiben a jó Isten engem imámban megerősített, ne tántorítsál el! A báró ur tudja miért osztat gabonát, pedig ő hatalmas uraság, mégis fél a sok néptől, hogyne osztanék én, Braunstein, aki csak egy szegény zsidó vagyok, akinek csak az én Istenemhez való imám van?

— Ármin! — kiáltotta siránkozva az asszony — inkább sohse imádkozzál, hogy ilyen tanácsot nyerjél! mivel adom férjhez a lányokat, ha te osztasz?

— Halt den Maul, du, du! — rikácsolta elszörnyedve a szatócs és istenesen megrázta a káromló asszonyt — ne hozzá ki a sodromból! várjam meg, amíg a parasztok jönnek a villával és a kaszával, rabolnak üzletet, házat, vesznek pénzt és szúrnak téged Isten büntetésből nyársra, mint a hurkát?

Alig ócsudott fel a falu az egyik meglepetésből, máris elterjedt a hír, hogy a zsidó is „oszt“. Braunstein a boltja küszöbén állt és komikusan eltorzult arccal szórta ki az odacsődült asszonyoknak és gyerekeknek a sok cérnát, galandot, szalagot, tarka kendőt, vásznat, kalárist, meg kisebb-nagyobb zacskókba csomagolt lisztet, paprikát, sót és egyéb fűszert. Tizen is kaptak érte egyszerre s lett belőle sivalkodás, átkozódás, verekedés. Készakarva került minden rendszert, hadd civődjenek minél többet a zsákmányon, annál kevesebb a lehetősége, hogy összebeszéljenek és kifosszák. Amikor már az utolsó szegig mindent kiszórt, behívott az üres boltba néhány kapzsi asszonyt, hadd győződjenek meg a saját szemükkal, hogy mindenét prédára bocsátotta.

Amikor Ferus bácsi, a falu legmódosabb gazdája, aki a háborús évek magas terményárainak jóvoltából egész vagyona tett szert, meghallotta az osztást, töprengve csavart egyet őszbecsavarodott bajuszán. A tagból hazaballagva, találkozott Csulle Marcival, a koldussal, aki a templom ajtaja előtt szokott tanyázni. Az öreg zsugori gazda egyideig tünődve nézegette Csulle Marcit, aki nem is merte feléje nyujtani rongyos kalapját, mert Ferus évtizedek óta, amióta koldussorba került, soha egy árva krajcárral sem könyörült rajta. Hosszas tétovázás után az öreg Ferus kivett a zsebéből egy tizfillérest és Csulle Marci nagy álmélkodására, beledobta a kalapjába. Két kis cigányrajtkó tanuja volt a jótékonyágnak és mohó visongással futott a színhelyre. Csodák csodája, az öreg Ferus, némi tusakodás és morfondirozás után nekik is adott egy-egy krajcárt.

A hadirepülés két elmélete

A hadirepülés jelenlegi szerepéről és jelentőségéről értekeztek Pierre Fanne a *Revue de Paris* októberi hasábjain. Szerinte a hadtudományban ma két elmélet uralkodik a repülő haderők szerepéről. Az első elmélet, mely a védekezés fontosságát hangoztatja, számos vadászgépből álló légi haderőt javasol az ellenséges támadások visszaverése céljából. A másik elmélet a támadás taktikája mellett tör lándzsát s a nagy bombavető rajok létesítését szorgalmazza. Pierre Fanne a második elmélet mellett foglal állást, hivatkozva *Ludwig Bauer* német katonai szakértő ezirányú megállapításaira, valamint a spanyol polgárháború légi csatáiból leszűrt tapasztalatokra. Végül a béke fenntartásának szerintünk kissé kétes értékű biztosítékául a nagy bombavető repülőgépek sürgős kiépítését javasolja Franciaországnak.